Fruktträdgårdarna i Ytterjärna Trädgårdspark

YTTERJÄRNA
TRÄDGÅRDSPARK

Signe Tillisch och Transparente Blanche i den äldre fruktträdgården

Fruktträdgårdarna

I Ytterjärna Trädgårdspark finns två fruktträdgårdar, en äldre och en yngre.

Den äldre fruktträdgården består av 22 träd och finns innanför granhäcken vid Vita Huset.
Den yngre fruktträdgården består av 33 träd och anlades under 1980-talet vid Kulturhuset och Ytterjärna hotell. Dessutom finns flera äppelträd längre in i parken innanför granhäcken. Idag finns sammanlagt 63 stycken äppelträd och 31 olika sorter (Se kartan).

Den äldre fruktträdgården har sitt ursprung i början på 1900-talet när konstnären Bruno Liljefors och hans fru Signe lät bygga Vita Huset och konstnärsateljén. Signe Liljefors lätt anlägga trädgården och fruktträdgården kring villan.

I boken *Trogen in i döden* av Catarina Lundegårdh (Carlssons, 2019) beskrivs korrespondens mellan Signe till hennes väninna Alma Uggla 1910:

« *Vet ej varifrån få frukt i höst. Här på trakten finnes ingenting att få. (…) Helst ville jag ha Oranie äpplen, eller också Renetter, eller Melon eller Åkerö. Äfven matfrukt behöfver jag.* »

I maj 1911 skriver Signe:

« *Jag bara planterar. (...) Buskar af alm, syren, plommon, rosor, olvon, kanta den - i midten en hängalm (3 meter hög stam), min stolthet o så gräsmatta. Kring hela huset vildvin, caprifolium, o clematis. (...) Fullplanteradt överallt. - 12 nya fruktträd m.m. i oändlighet. Nu får frun inte rum för ett träd till, säger skogvaktare Asplund, som är min högre hand.* »

Det är vid den tidpunkten fruktträdgården börjar ta form. I parken finns idag äppelträd som är lite över hundra år gamla.

Trädvårdgruppen
Under en vecka varje sommar kommer en trädvårdsgrupp och arbetar med skötseln av fruktträden.

Vit Astrakan i den nya fruktträdgården

Våra äppelsorter

Blenheim
Bleinheimäpplet har sitt urprung i Woodstock, i Oxfordshire (England). Man upptäckte trädet intill slottet Blennhimm runt 1740. De vackra gulröda frukterna prisades i London år 1818, och det antas ha kommit i Sverige i mitten på 1800-talet. Sorten förekommer i gamla trädgårdar, mest i södra Sverige.
Utseende: skalet är gröngult till orange, med strimmor av rött.
Fruktköt: Gulvitt, nötaktig smak.

Cox Pomona
Sorten är uppkommen genom en kärnsådd av Richard Cox i England år 1824. Efter 1900 blev Cox Pomona allmänt odlad i Sverige.
Utseende: Stort blankt, gulvitt med röda strimmor, kantigt till formen.
Fruktkött: grön- eller gulvitt, mört och saftigt, svag arom.

Fiholms Ribston
Äppelsorten har fått sitt namn efter Fiholms säteri i Södermanland där man tror att äpplet kommer ifrån.
Utseende: medelstort med något knottrigt skal.
Fruktkött: Fast, saftigt och en aning syrligt

Cox Pomona

Filippa
Filippa är en dansk äpplesort som har sitt ursprung på Fyn och upptäcktes omkring år 1880. Den kom till Sverige redan på 1890-talet, och odlas allmänt i södra och mellersta Sverige.
Utseende: stark och god doft
Fruktkött: med ett vitt och saftigt kött, samt både ett syrlig och söt smak.

Frösåker
Äpplet är döpt efter Frösåkers gård i Västmanland av Olof Eneroth i mitten av 1800-talet.
Utseende: gult skal
Fruktkött: fast och saftigt gult kött som är ett första klass ätäpple.

Gravensteiner
Denna sort äpple är känd sedan år 1669, och kommer ursprungligen från slottet Graasten på Syd-Jylland (Danmark). Den odlas i Sverige sedan slutet av 1700-talet. Gravensteiner är ett ätäpple som passar till must, cider och mos, samt matlagning.
Utseende: ofta avlång, gul grundfärg vid full mognad.
Fruktkött: saftigt saftig och syrlig och aromatiskt kött.

Gul Richard
Gul Richard har troligen uppkommit i norra Tyskland redan på 1700-talet, och kom till Sverige i mitten på 1800-talet. Äpplet passar bra både som ätäpple och för matlagning.
Utseende: citrongul färg.
Fruktkött: gräddvitt, fint, mört, mild smak med sötma och syra i god balans.

Gyllenkroks Astrakan
Sorten har fått sitt namn efter släkten Gyllenkrok som tidigare ägde gården Regnaholm i Finspång och har utsetts till landskapsäpple för Östergötland.
Utseende: skalet är tunt och glänsande, ljust gröngul med strimmig rodnad.
Fruktkött: löst och saftigt kött.

Hedenlunda
Äppleträdet har sitt ursprung vid herrgården Hedenlunda i Vadsbro socken i Södermanland.
Utseende: äppelskalet är skimrande rött och närmast ljusgrönt.
Fruktkött: vitt, saftigt och har en sötsyrlig smak.

Josefiner
Sortens ursprung är inte klarlagt, men den har odlats mycket länge i östra Sverige, och känt under namnet Josefiner sedan år 1831. Den spred sig runt Stockholm mot slutet på 1800-talet. Äpplet smakar som bäst nyplockat.
Utseende: plattrund-rundat konisk, gul grundfärg.
Fruktkött: gulvitt, svagt rodnande kött av stor saftighet.

Gamla fruktträdgården

2	Cox Pomona	21	Vit Astrakan
4	Filippa	22	Åkerö
6	Gravensteiner	26	Malmbergs Gylling
8	Gyllenkroks Astrakan	27	Blenheim
12	Melon	28	Röd Höstkalvill
13	Oranie	29	Ribston
17	Signe Tillisch	30	Maglemer
20	Transparente Blanche		

Nya fruktträdgården

1	Arholma	19	Särsö
3	Fiholms Ribston	21	Vit Astrakan
5	Frösåker	23	Äs Baron
7	Gul Richard	24	Ökna Lök
9	Hedenlunda	25	Kesäter
10	Josefiner	26	Malmbergs Gyllning
11	Kalmar Glasäpple	X	Okänd sort
14	Rossvik		
15	Röd Astrakan		
16	Rött Järnäpple		
18	Sparreholm		

Kalmar Glas
Kalmar Glas har odlats i Sverige sedan 1700-talet, främst i Kalmartrakten, Skåne, Blekinge, Gotland och Öland, men ursprunget är omtvistat. Man såg en likhet med spanska Renettäpplen, som den även kallas.
Utseende: plattrund, gröngul-gul grundfärg.
Fruktkött: ljusgult, fast och fint, smaken av god syra och sötma.

Kesäter
Äppelsorten härstammar från Kesätters gård nära Vingåker i Sörmland, och upptäcktes vid mitten av 1800-talet. Den är en av Sveriges mest förträffliga och friska äppelsorter.
Utseende: under mognaden tonar färgen fram äpplet i gult och rött.
Fruktkött: vitt, fast, sött, syrligt med kryddig arom.

Maglemer
Äppelsorten hämtar sitt namn från byn Maglemer, som ligger på Lolland (Danmark), och infördes till Sverige mot slutet av 1800-talet.
Utseende: äpplet är meddelstort och har mestadels rött skal.
Fruktkött: köttet är vitt, saftigt, mört och sötsyrligt med en god arom.

Malmbergs Gyllning

Malmbergs Gyllning
Äpplet har sitt ursprung vid Gysinge bruk i Gästrikland i slutet av 1700-talet.
Utseende: avlång, blekt halmgul grundfärg.
Fruktkött: gulvitt, mört, saftigt sött och lite syrligt.

Melon
Melonäpple har odlats i norra Tyskland och Danmark under 1700-talet för att sedan spridas till Sverige. Det går ibland under namnet Citronäpple i västra Sverige.
Utseende: rött och gult.
Fruktkött: gräddvitt, rätt grovt, svagt syrligt.

Ökna Lökäpple
Det är ett äppelsort som har fått sin namn från Ökna gård i Sörmland i början av 1860-talet. Det kallas även Glansrenett.
Utseende: bergamottformad, gulgrön grundfärg.
Fruktkött: gräddvitt med en sötsyrlig och saftig smak, god arom.

Oranie
Oranie har odlats i Sverige i åtminstone 200 år, med en okänd bakgrundshistoria. Det kallas även för Kaniker i västra och södra Sverige, och är en stor klassiker i svenska trägårdar.
Utseende: plattrund, svagt konisk, gröngulvit grundfärg.
Fruktkött: gulvitt kött, saftigt, mört och sötsyrligt med fin arom.

Ribston
Sorten Ribston lär ha dragits upp ur kärnor från Rouen (Frankrike) i slutet av 1600-talet i Ribston Hall (Yorkshire, England) och kom i mitten av 1800-talet till Sverige.
Utseende: rundat med tjockt skal, ofta överdraget med rost.
Fruktkött: blekt gröngult-gräddvitt, fast och saftigt med mild, söt smak.

Röd Astrakan
Röd Astrakan har okänt ursprung, men äpplet har funnits i Sverige sedan 1700-talet.
Utseende: gulgrönt grundfärg och rött täckfärg på nästan hela äpplet.
Fruktkött: vitt med rosa ton, med en saftigt och söt fin syra.

Röd Höstkalvill
Äpplet är historiskt sett först känt under medeltiden i Auvergne (Frankrike) och Tyskland, innan den kom till Sverige under 1700-talet.
Utseende: äggrund, rundat konisk, med glänsande intensivt rött skal.
Fruktkött: körsbärsrött med vita strimmor, god arom med ton av hallon.

Röd Höstkalvill

Rossvik
Äppelsorten har sitt namn efter Rossviks gård, herrgård i Husby-Rekarne socken, i Eskilstuna kommun.
Utseende: stympat konisk, ljust gröngul grundfärg.
Fruktkött: gulvitt och fast kött med en druvig och syrligt smak, som passar bra som ätäpple, köksäpplet och mustäpple.

Rött Järnäpple
Rött Järnäpple har ett tyskt ursprung och fanns redan på 1500-talet, och har troligtvis funnits i Sverige länge. Frukten mognar framåt våren.
Utseende: tjockt och glänsande skal.
Fruktkött: gulvitt vid fullmognad, fast och saftigt, hög arom.

Särsö
Äpplet har sitt namn efter ön Särsö utanför Finhamn i Stockholms skärgård.
Utseende: rätt stort, med ett gröngulvitt skal med nyanser av rött.
Fruktkött: vitt och syrligt kött med lätt söt och vinsyrlig smak.

Signe Tillisch
Signe Tillisch kommer från Bjerre nära Horsens i Danmark, och planterades i Sverige vid slutet av 1890-talet.
Utseende: äpplet är stort, med gulgrön-blekgul grundfärg.
Fruktkött: saftigt, sött och svagt syrligt, ger gott och gult äpplemos.

Sparreholm
Äppelsorten kommer från slottet Sparreholm i Sörmland vid mitten av 1860-talet.
Utseende: rött och gulgrönt skal.
Fruktkött: vitt med en rosa ton, saftig och sött, mycket aromatiskt smak.

Transparente Blanche
Man tror att äpplet har odlats mycket länge i de baltiska staterna. Den har spridit sig till kontinenten, och i Sverige i slutet av 1800-talet. Äppelsorten har utsetts till landskapsäpple för Västerbotten.
Utseende: medelstor, vanligen högbyggd, gulvit grundfärg.
Fruktkött: gulvitt, mört, saftigt, rätt syrligt.

Vit Astrakan
Sorten Vit Astrakan har uppkommit i Sverige från södra Ryssland.
Utseende: tunt skal, grundfärgen är vitgul till vitgrön med en strimmig röd täckfärg på solsidan.
Fruktkött: saftigt och sötsyrligt.

Åkerö
Äpplet är uppkallad efter Åkerö säteri utanför Bettna (Flens kommun, Sörmland).
Utseende: medelstort eller stort, äggrund, gulvit med strimmor av rött.
Fruktkött: tämligen fast, till och med hårt, mycket saftigt, hög arom.

Äs Baron
Äs Baron har sitt ursprung i Holland.
Utseende: närmast gult skal.
Fruktkött: löst och saftigt, fin arom.

Åkerö

Trädvård

Ytterjärna Trädgårdspark
på Instagram

källor:
Svenska äpplen, Görel Kristina Näslund, Ingrid af Sandberg (Kärnhuset, 2010).
Wikipedia
©2025 text Ytterjärna Trädgårdspark, fotografi och design ldp